

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Лисак Г.О., викладач

Хмельницький національний університет

У статті проведено порівняльний аналіз деяких наукових категорій, пов'язаних із кредитно-трансферною системою організації навчального процесу та дана коротка характеристика загально-педагогічних аспектів контрольно-оцінювальної діяльності викладачів у ВНЗ.

Ключові слова: навчальні досягнення, кредит, контроль, оцінювання.

Лысак Г.А. КОНТРОЛЬ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ / Хмельницкий национальный университет, Украина.

В статье представлен сравнительный анализ некоторых научных категорий, связанных с кредитно-трансфертной системой организации учебного процесса и дана краткая характеристика общепедагогических аспектов контрольно-оценочной деятельности преподавателей в ВУЗе.

Ключевые слова: учебные достижения, кредит, контроль, оценивание.

Lysak H.O. CONTROL OF STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS UNDER THE CONDITIONS OF CREDIT-TRANSFER EDUCATIONAL SYSTEM / Khmelnytsk National University, Ukraine.

The article features the comparative analysis of some scientific categories connected with credit-transfer educational system and a short characteristic of general pedagogical aspects of control and assessment activity which is conducted by the teachers at high educational establishments.

Key words: academic achievements, credit, control, assessment.

Передумовою входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору є виконання умов Болонської декларації, яка вимагає дотримання вимог міжнародної та європейської систем стандартів і сертифікації. Саме такий підхід сприятиме глобалізації в сфері освіти і науки. Як відомо, Болонський процес передбачає досягнення певних цілей, серед яких головними є: використання двоциклового навчання, запровадження кредитної системи, формування системи контролю якості освіти, розширення мобільності викладачів та студентів. Виходячи з цього доцільно провести ґрунтовний порівняльний аналіз вітчизняної системи освіти з європейською за моделлю, визначеною Болонською декларацією.

Зазначимо, що роботи провідних педагогів із питань розвитку національної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу (В.С.Журавський, М.З.Згуровський [1], Я.Я.Болюбаш, В.В.Грубінко, В.Г.Кремень [2]) містять аналіз зазначених та суміжних з ними понять. Однак їх інтерпретація різними дослідниками має певні відмінності, тому проблему дослідження понятійного апарату кредитно-трансферної системи навчання та процесу контролю навчальних досягнень студентів за нових умов ми вважаємо не повністю вирішеною. Вирішенню питань контролю в нових умовах присвячується ця стаття. **Мета** статті – проведення порівняльного аналізу наукових категорій та понять, які пов'язані з кредитно-трансферною системою організації навчального процесу, та характеристика загально-педагогічних аспектів контрольно-оцінювальної діяльності викладача ВНЗ. Ми поставили перед собою такі **завдання**: на основі аналізу педагогічної літератури із зазначеної проблеми визначити зміст і складові кредитно-трансферної системи навчання; розглянути процес оцінювання за умов кредитно-трансферної системи; з'ясувати основні аспекти контрольно-оцінювальної діяльності викладача.

Аналіз наукової літератури [1, 2, 5] свідчить про те, що важлива роль у забезпеченні високої якості освіти та формуванні конкурентноспроможних фахівців в умовах Болонського процесу належить системі оцінювання навчальних досягнень студентів за умов кредитно-трансферної системи навчання, на основі якої відбувається організація навчального процесу в більшості ВНЗ в Україні. Запровадження кредитно-трансферної системи є важливим фактором для стимулювання ефективної роботи викладача і студента. При цьому суттєво збільшується час їхнього безпосереднього індивідуального спілкування.

Насамперед, варто з'ясувати зміст та сутність понять "кредитна система" та "кредит", які є основними елементами кредитно-трансферної системи навчання. Кредитно-трансферна система організації навчального процесу, в нашому дослідженні, передусім виступає як певне явище, об'єкт вивчення, тому з позицій системного підходу має розглядатися як складне утворення, специфіка якого визначається не стільки елементами його будови, скільки характером відношень і зв'язків між елементами [3, 322]. Ряд трактувань наукової категорії "система" вказують на те, що таке поняття "передбачає наявність множини елементів із відношеннями і зв'язками між ними, що утворюють певну цілісність: 1) система є цілісною сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів; 2) характерна властивість системи – її ієрархічна будова, пов'язана з потенційною подільністю на множини, об'єднання тощо; 3) цілком визначене місце системи певних елементів щодо інших системних угруповань у межах загального масиву елементів певного типу та ін." [4]. При розробці будь-якої системи навчання, в її основу повинні

бути покладені вимоги, які враховують специфічну мету цієї системи й одночасно загальні цілі навчально-виховного процесу: освітні, розвиваючі, виховні. Тільки за такої умови певна система виступає дидактичним засобом, що органічно входить у процес навчання.

На думку дослідників [1, 5], кредитна система – це систематичний спосіб опису освітньої програми з додаванням кредитів до її компонентів (дисциплін, курсів тощо). Стосовно системи вищої професійної освіти визначення кредиту може базуватися на різних параметрах, зокрема таких, як загальний обсяг роботи студента, результати навчання та індивідуальні години.

Опис кредитів у системі вищої освіти може базуватися на різних параметрах, таких як обсяг роботи, результати навчання та контактні години [1]. Проте, при трактуванні кредиту науковці вказують на те, що кредит є кількісним показником адекватності навчання, який присвоюється студенту як підтвердження достовірності результатів навчання на певному рівні [6]. В.Чистохвалов [5] уточнює, що кредит також являє собою спосіб визначення кількісних результатів навчання – набору компетенцій.

У різних кредитних технологіях використовуються два типи кредитів: кредит-година та кредит-пойнт. Зокрема, кредит-пойнт відповідає повному навантаженню студента (кількості роботи), що витрачається під час опанування певної навчальної одиниці, наприклад, модуля [6]. Кредит-година відповідає кількості годин на тиждень, які є необхідними для вивчення певної дисципліни протягом семестру. Використання кредит-години дозволяє перейти до асинхронної організації навчального процесу, що створює відповідні передумови для розвитку академічної мобільності [7].

Під час розгляду понятійного апарату кредитно-трансферної системи навчання особливого значення набуває те, що вона розробляється і впроваджується у вітчизняну систему вищої освіти на основі досвіду функціонування освітніх систем далекого зарубіжжя, які мають сформований і відносно усталений відповідний категоріальний апарат. Тому для уточнення основних характеристик спершу доцільно розглянути приклади тих *кредитних систем*, які знайшли широке практичне використання в освітніх системах більшості країн. Досліджуючи це питання, ми спиралися на роботу О.М.Спіріна [8], який дає таку характеристику:

1. *UCTS (University Credit Transfer System – система перезарахування університетських кредитів)*. Ця система була розроблена організацією UMAP (University Mobility in Asia and Pacific – Університетська мобільність в Азії й регіоні Тихого океану), тому загальноприйнятним є розшифрування аббревіатури UCTS як UMAP Credit Transfer Scheme і розуміння її як системи зарахування кредитів університетів азійсько-тихоокеанського регіону.

Кредит у системі UCTS є числом від 0,5 до 60, яке дозволяє встановити, яка частина навантаження від загального річного навчального навантаження припадає на певну дисципліну. Шкала кредитів UCTS розрахована на 60 кредитів протягом одного навчального року. Вона відіграє роль проміжного механізму й використовується як інструмент для конвертації (переведення) кредитів між університетами та не вимагає обов'язкової організації навчання в університетах за UCTS-кредитами. Кожній дисципліні теоретично може бути присвоєно від 0,5 до 60 кредитів на рік.

2. *USCS (United States Credit System – кредитна система, що використовується університетами США)*. Більш обґрунтованим є трактування цієї системи як *системи залікових одиниць США* [7, 83-84]. За цієї системою програма навчання студента для присвоєння ступеня або одержання диплома розподіляється на окремі блоки (дисципліни, курси, модулі тощо), кожен із яких є елементом напряму підготовки. Залікові одиниці (кредити) присвоюються після успішного завершення вивчення кожного блоку.

Слід зазначити, що в USCS використовуються різноманітні системи оцінювання. Найбільшого розповсюдження набула система визначення середнього балу успішності студента (GPA – Grade Point Average), за якою спочатку на основі цифрової, або буквеної оцінки (grade) визначається число залікових балів (point) для кожного предмета, що вивчається протягом семестру, а далі сума добутків кредитів з усіх семестрових дисциплін та, відповідно, одержаних залікових балів ділиться на загальну семестрову кількість кредитів.

3. *CATS (Credit Accumulation and Transfer System – система накопичення та перезарахування кредитів)*, що функціонує в університетах Великої Британії. Більшість університетів об'єднані в кредит-консорціуми – групи навчальних закладів, утворені на добровільних засадах, що співпрацюють у галузі розробки та використання кредитних систем. Кожен кредит-консорціум має власну схему накопичення та перезарахування кредитів.

Досить повно понятійний апарат та основні характеристики системи CATS описано в дослідженнях О.М.Карпенко, Л.І.Котоміної та ін. [6]. Зокрема кредит у системі CATS – це кількісний показник адекватності навчання. Він підтверджує достовірність досягнення студентом саме тих *результатів навчання*, які описані різнорівневими вимогами про те, що студент має знати, розуміти та вміти продемонструвати.

4. *ECTS (European Credit Transfer System)*. Основна ідея створення ECTS – розробити прийнятні засоби кількісного зіставлення програм навчання за різними спеціальностями, необхідні для здійснення інтеграції європейських національних освітніх систем у єдиний простір вищої освіти. Ця система спрямована на покращення визнання освіти під час навчання за кордоном, полегшуючи порівняння навчальних досягнень студентів на основі узгодженої системи оцінювання (кредитів і оцінок) та технології інтерпретації національних систем вищої освіти, тобто ECTS призначалась для розширення мобільності студентів і привабливості європейської системи освіти. По суті, ECTS не передбачає регулювання змісту, структури чи еквівалентності навчальних програм. Це є питаннями якості, яка повинна визначатися самими вищими навчальними закладами [2, 38].

Відзначимо, що вітчизняна вища освіта, впроваджуючи власну кредитну систему орієнтується на ECTS. Ця система спочатку слугувала засобом покращення визнання освіти для навчання за кордоном, полегшуючи порівняння навчальних досягнень студентів на основі узгодженої системи оцінювання (кредитів і оцінок) та технології інтерпретації національних систем вищої освіти, тобто ECTS призначалась для розширення мобільності студентів і привабливості європейської системи освіти. По суті ECTS не передбачає регулювання змісту, структури чи еквівалентності навчальних програм [2, 38]. В.С.Журавський трактує ECTS як кредитну систему взаємозаліку (взаємовизнання) та накопичення і вказує, що "це система, в основу якої покладено визначення обсягу роботи студентів, потрібного для участі у програмі. Вона орієнтована на спеціалізовані умови вивчення результатів навчання та необхідної компетенції" [1]. "ECTS, – як зазначає В.Г.Кремень, – стане багатоцільовим інструментом визнання й мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн" [2, 9].

Кредити є числовим еквівалентом оцінки, призначеної для розділів курсу, для того, щоб охарактеризувати обсяг загального навчального навантаження студента, що вимагається для їх засвоєння, тобто кредити відображають кількість роботи, яку вимагає кожен блок курсу відносно загальної кількості роботи. Кредит враховує лекції, практичну роботу, семінари, консультації, самостійну роботу, екзамени та інші види діяльності, які в обов'язково повинні бути оцінені [9].

Основними принципами оцінювання знань та умінь студентів за кредитно-трансферною системою організації навчального процесу є прозорість, об'єктивність, індивідуальність та певна уніфікованість [2]. Головне завдання при цьому – досягти найбільш ефективного та об'єктивного оцінювання, яке повинне одночасно виконувати контролюючу й мотивуючу функції.

За таких умов потрібно активізувати роботу щодо впровадження європейських критеріїв оцінювання знань студентів, їх практичної підготовки, компетентності, ефективності наукових досліджень. Для удосконалення системи оцінювання знань *необхідно враховувати тенденції*, що спостерігаються в країнах, які приєдналися до Болонського процесу, а саме:

1. Вищі навчальні заклади дедалі ширше застосовують комплексну систему оцінювання знань. Ці системи спрямовуються на диференціацію рівня знань студентів, мають реагувати навіть на незначні коливання щодо глибини засвоєння матеріалу кожним студентом; забезпечувати рівний підхід до оцінки якості навчання студентів. У результаті цього забезпечується висока об'єктивність діагностики знань.
2. Прозорість навчального процесу, повна інформованість студентів про зміст навчальних планів та навчальних програм; розширення вибіркової складової робочих навчальних планів; прозорість критеріїв оцінювання знань, що є характерним для комплексних систем оцінювання.
3. Застосування різноманітних шкал оцінювання, які мають велику кількість діапазонів.
4. Провідною складовою навчального процесу все частіше визначається самостійна робота студента, яку контролюють, перевіряють і оцінюють. Оскільки весь програмний матеріал поділяється на дві складові: перша – матеріал, що викладається студентові у вигляді лекцій, друга – матеріал для самостійного вивчення, тому важливого значення набуває поточна робота і поточне оцінювання.
5. Підвищення частки поточного оцінювання в загальному, підсумковому оцінюванні.

Контрольно-оцінювальна діяльність повинна розглядатися як структурний компонент у системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Зазначимо, що орієнтація на кінцевий результат підготовки є недостатньою, адже формування висококваліфікованого фахівця за кордоном суттєво відрізняється від вітчизняної не тільки способом оцінювання, але й за її методами, формами, а також організацією, термінами та структурою.

Сучасні методи оцінювання повинні показати рівень оволодіння інтелектуальними вміннями, навичками комунікації, вирішення складних проблем, використання правових та інших соціальних інструментів, вміння визначати свої ціннісні орієнтири. У той час, коли традиційні методи оцінювання, націлені на рівень знання і розуміння, тобто засвоєння інформації, часто не підходять для оцінювання наведених

вище вмінь, навичок та досвіду. Якісне оцінювання можливе лише за умови оптимального поєднання різноманітних форм та методів.

Аналіз вимог щодо організації навчання за кредитно-трансферною системою навчання дозволяє говорити про те, що контроль знань і умінь студентів має бути організований належним чином. Метою контролю і оцінювання є перевірка низки запланованих параметрів знань та умінь, серед яких важливими є такі, як повнота, структурність, інтегрованість, рівень засвоєння тощо. Оскільки ці параметри знань перевіряються на різних етапах навчання, то їм відповідають різні види контролю: **попередній, поточний, тематичний і підсумковий**. Дамо їм коротку характеристику. Отже:

- *попередній контроль* здійснюють з діагностичною метою перед вивченням нової теми. Він дозволяє вивчити обсяг і рівень знань студентів з окремої теми, предмета в цілому. На основі отриманої інформації викладач планує й організовує наступну навчальну діяльність;
- *поточний контроль* здійснюється в ході повсякденної навчальної діяльності шляхом систематичних спостережень за навчальною діяльністю студентів на кожному занятті. Його мета – оперативне отримання інформації про рівень знань студентів та якість навчального процесу. Дає змогу педагогу вносити корективи в організацію навчального процесу. На нашу думку, варто більше уваги приділяти поточному оцінюванню навчальних досягнень студентів, аніж підсумковому, оскільки його основним завданням є виявлення ступеня узагальнення знань, умінь студентів із засвоєного матеріалу. Необхідно також пам'ятати про те, що оцінювання не повинно заважати самому процесу навчання – воно повинне виконувати допоміжну функцію, а не бути окремою пріоритетною функцією викладача [10, 143].
- *тематичний контроль* здійснюється після вивчення логічно завершеної частини навчального матеріалу – теми або змістового модуля програми. Він дає змогу визначити, наскільки успішно учні оволоділи системою знань та умінь із цієї теми;
- *підсумковий контроль* здійснюють після завершення тривалого періоду навчання: у кінці семестру чи року. Його мета – встановити систему і структуру знань, навичок та вмінь.

Ефективність запропонованих форм залежить від методів контролю, які викладач обирає на основі завдань, які ставить перед собою. Педагогічна наука визначає *методи контролю* як способи перевірки й оцінювання навчальних досягнень студентів, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу. У сучасній педагогіці виділяють такі групи методів перевірки:

1. *Методи усної перевірки результатів навчання* – бесіда, виступ, пояснення, аналіз тексту, схем тощо.
2. *Методи письмової перевірки результатів навчання* – контрольні роботи (завдання), ІНДЗ, тестування тощо.
3. *Методи практичної перевірки* – це проведення лабораторного дослідження, моделювання педагогічної ситуації тощо.

Тривалий час в Україні домінуючою формою контролю було усне опитування. Для здійснення об'єктивного оцінювання рівня підготовки студентів викладач витрачав багато часу. До того ж на об'єктивність оцінки впливають безліч факторів, зокрема результати попереднього контролю, емоційна ситуація, тощо. За таких умов немінучі конфліктні ситуації, нарікання студентів на необ'єктивність оцінювання.

Впровадження кредитно-трансферної системи навчання потребує нових, сучасних методів оцінювання. У зв'язку з цим, особливого значення набувають *письмові форми контролю*, які мають ряд переваг. Вони зменшують емоційну напругу студентів і викладачів та сприяють об'єктивності оцінювання знань студентів. У такому випадку не тільки зменшується кількість конфліктних ситуацій, але й викладач починає відповідальніше ставитися до оцінювання відповідей студентів. Отже, можна стверджувати, що суттєво підвищується відкритість контролю.

Виходячи з того, що обсяг інформації, який необхідно засвоїти студентам, значний, тому більшу частину матеріалу пропонується вивчати самостійно. Отже, провідною складовою навчального процесу стає самостійна робота студента, яка повинна мати конкретні змістові характеристики, контролюватися, перевірятися й оцінюватися. І саме тут контроль перевірки правильності виконання поставлених завдань відіграє важливу роль. У таких випадках особливої уваги набуває виконання завдань у *тестовій формі*. Тестовий контроль стає дедалі популярнішим. Він поступово витісняє інші традиційні види контролю знань, зокрема усну та письмову перевірку. Принциповою відмінністю тестів від звичайних завдань, які використовуються для контролю знань студентів, є те, що тест – це науково обґрунтований метод і одночасно інструмент дослідження ряду наукових напрямків вивчення особистості, здібностей, а також інших питань, необхідних для наукової організації навчального процесу.

Тестування, як і будь-який інший метод контролю знань студентів, має переваги та недоліки. До переваг автори А.Й.Ягодзінський, А.О.Муромцева, Л.В.Іванова [11, 94] відносять: об'єктивність і справедливість оцінки знань; відсутність емоційних стресів і перевантажень, психологічного впливу на студента; порівняння оцінок з однієї і тієї самої дисципліни щодо викладачів, факультетів, інститутів, що дозволяє одержати об'єктивний матеріал про рівень підготовки студентів і якості викладання; можливість широкого використання технічних засобів та персонального комп'ютера, які підвищують ефективність і якість роботи викладачів; можливість заощадження часу викладачів і студентів. Зазначимо, що це є цілісний метод контролю порівняно з вибіркоким методом, який застосовується на екзаменах та заліках. До того ж така форма контролю охоплює великий обсяг інформації, зменшує витрати часу на опитування, підвищує об'єктивність, є стимулюючим чинником та дає можливість розробляти всеосяжний план оцінки знань студентів. У зв'язку з цим викладачі нерідко використовують тестові методи для перевірки загальної орієнтації студентів із проблеми в цілому.

Проте, на нашу думку, не варто використовувати тести як форму підсумкового контролю. Оскільки всебічний контроль рівня навчальних досягнень студентів може забезпечити лише різноманіття і комплексністю використаних форм, у той час як тести дозволяють виявити лише загальнотеоретичні знання з предмета, тому доцільно поєднувати письмовий, усний та тестовий контроль знань, пропонуючи майбутнім фахівцям завдання різного характеру.

При оцінюванні результатів студентів не завжди можна ефективно скористатися вище запропонованими методами контролю. Саме тому американські науковці Мак Брайд, Д.Дрейк, М.Левінські пропонують використовувати альтернативні і комбіновані методи. Викладач не може покладатися тільки на усні опитування і контрольні роботи, щоб з'ясувати, як багато матеріалу студенти можуть відтворити за певний відрізок часу. Крім того, студенти повинні не тільки сприймати інформацію, але і розвивати навички аргументування і спілкування. Саме в цьому значенні використовується визначення "альтернативне оцінювання". Логіка така: виконання завдань розраховане не тільки на оволодіння матеріалом, але і на навички більш високого рівня – навички аргументування і спілкування. Це готує студентів до справжнього професійного життя. Традиційні усні опитування і письмові контрольні роботи не відповідають новим вимогам. Отже, повинні бути знайдені нові форми оцінювання. До альтернативних методів оцінювання можна віднести такі: участь у тематичних засіданнях; написання есе; участь у рольових іграх, диспутах; підготовка виставки чи збирання матеріалу з якоїсь теми (портфоліо).

Критеріями таких методів оцінювання можуть бути: вміння виділяти головне; робити порівняння; визначати інформацію, що стосується справи; ставити відповідні запитання (хто? що? де? коли? чому?); послідовно розповідати про проблему, відокремлювати факти від суб'єктивного судження, відокремлювати хибну інформацію від істинної, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, знаходити і приводити аргументи, робити висновки, бачити варіанти вирішення, перевіряти висновки на практиці, передбачати наслідки рішень, демонструвати логічно обумовлені судження.

О.Пометун [12] пропонує використовувати також такі альтернативні методи оцінювання:

- **Експрес-опитування.** Це можуть бути стислі усні або письмові відповіді (наприклад, за картками на знання основних понять), завдання типу "продовжити речення", заповнити таблицю, намалювати діаграму, скласти схему т. ін.
- **Розширене опитування.** Викладач пропонує усно або письмово дати повну відповідь на поставлене запитання, з поясненнями окремих положень, із наведенням аргументів, прикладів. Під час усної відповіді педагог (та інші учні) можуть задавати додаткові питання.
- **Контрольна вправа або творче завдання.** Контрольною може бути оголошена будь-яка вправа. Наприклад, це може бути виступ у суді, підготовка аргументів, виконання завдання в групі, порядкування документів, написання доповіді, есе-твору, реферату, упорядкування портфоліо тощо.
- **Спостереження.** Спостереження є одним із головних методів оцінювання при інтерактивних методах викладання; педагог вибирає для себе показники, які він буде відслідковувати протягом заняття, а також студентів, яких треба оцінити.
- **Самооцінка.** Оцінка самими учнями своєї роботи (своєї особисто або своїх колег), а також заняття в цілому є цінним методом оцінювання. Застосувавши цей метод, педагог може багато чого дізнатися про себе й студентів, а також про якість навчального процесу.

Відзначимо, що на зміну формальним, спрощеним методам діагностики знань приходять комплексні системи, які водночас забезпечують і об'єктивність оцінювання знань студентів, і їх мотивацію до плідної роботи упродовж всього періоду навчання. Запровадження комплексного об'єктивного оцінювання контролю знань має вагомое значення. У цьому випадку дуже важливим є правильно оцінити

кожен вид діяльності студентів. Запровадження комплексного об'єктивного контролю знань студентів, на нашу думку, має багато переваг, зокрема:

- системність і об'єктивність оцінювання знань організує та дисциплінує студента;
- сприяє формуванню наполегливості і цілеспрямованості;
- дозволяє оцінити кожний вид діяльності студента;
- спонукає студента наполегливо працювати;
- допомагає виховувати навички самоконтролю.

Варто зауважити, що навчання за кредитно-трансферною системою передбачає кардинально інший підхід щодо оцінювання навчальних досягнень студентів. Як відомо, шкала ECTS, що використовується сьогодні у вищих навчальних закладах із метою оцінювання знань, умінь і навичок студентів, включає сім оцінок у буквеному і числовому еквіваленті, як передбачено Болонською угодою, використовується для перезарахування оцінок при переході студентів із одного ВНЗ до іншого. Ця технологія оцінювання є більш прогресивною, у порівнянні з традиційною чотирибальною, оскільки дає можливість оцінити весь спектр навчальних досягнень студентів. При цьому оцінюється практична, індивідуальна, самостійна, науково-творча, поточна робота.

Отже, наші дослідження показали, що викладач повинен вдумливо підходити до використання різних форм і методів контролю навчальних досягнень студентів за умов кредитно-трансферної системи навчання, з огляду на те, що основною метою є не тільки оцінка рівня знань студента, а й внесення коректив в організацію навчального процесу та сприяння застосуванню отриманих знань та умінь на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти: Наук.-метод. вид. / В.С.Журавський, М.З.Згуровський; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". – К.: Політехніка, 2003. – 195 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147 с.
3. Краткий психологический словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Т.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
4. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы сознательного учения // Известия АПН РСФСР. – 1947. – Вып. 7. – С. 3-18.
5. Чистохвалов В. Кредитные единицы входят в российскую высшую школу // Высшее образование в России. – 2004. – № 4. – С. 26-37.
6. Карпенко О.М., Котомина Л.И., Шостак Н.В. Европейская система перевода кредитов как гарант академического признания обучения, полученного за рубежом // Инновации в образовании. – 2002. – № 1. – С. 68-79.
7. Сенашенко В., Чистохвалов В. Система зачетных образовательных единиц // Высшее образование в России. – 2002. – № 5. – С. 19-26.
8. Спірін О.М. Основні характеристики кредитних систем // Вісн. Житомир. пед. ун-ту. – 2004. – № 15. – С. 83-86.
9. Впровадження ECTS в український університетах: Методичні матеріали / В.Д.Шинкарук, І.І.Бабин, Ю.М.Шашкевич та ін. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2006. – 56 с.
10. Гончаров С.М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу: Навчально-методичний посібник. – Рівне: НУВГП, 2006. – 172 с.
11. Оцінка знань студентів та якості підготовки фахівців (методичні та методологічні аспекти): Навч. посіб. / А.Й.Ягодзінський, А.О.Муромцева, Л.В.Іванова та ін.; Одеський держ. економічний ун-т. – К., 1997. – 216 с.
12. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / За ред. О.Пометун. – К.: А.С.К., 2006. – 192 с.